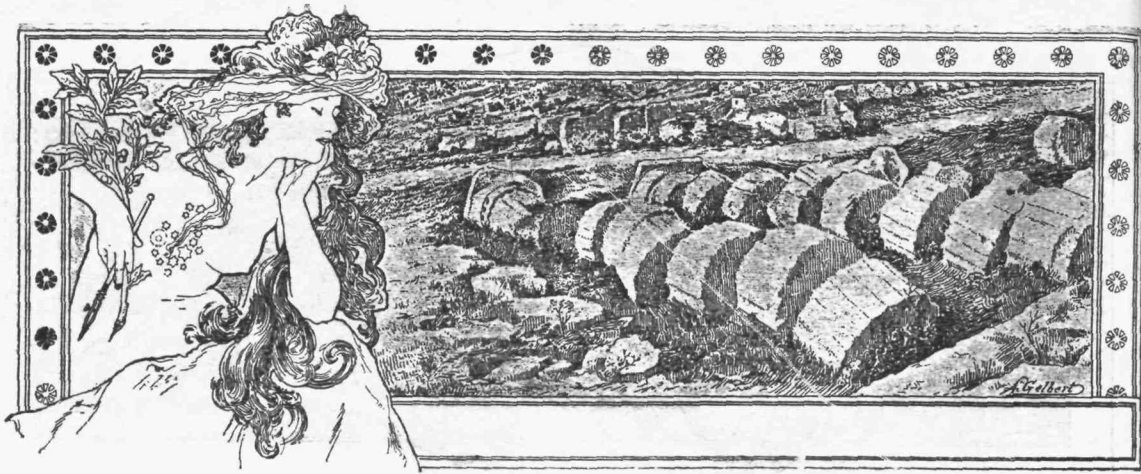

ΤΟ ΑΛΕΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ * *

ΛΙΓΟΝ ὑψηλότερον ἀπὸ τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Δελφοῖς καὶ πόδας τινὰς πρὸς Α. τοῦ θεάτρου ὑπάρχει ρυάκιον με διαυγὲς καὶ δροσερὸν ὕδωρ, ὅπερ πηγάζει ἀπὸ ἑνα μικρὸν κρύφιον ὀχετὸν κεκαλυμμένον με τοιχοποιῶν· τὸ ρυάκιον τοῦτο, ὅπερ ῥέει ἀμείωτον καθ' ὅλον τὸ θέρος, εἶνε ἀναμφιδόλως ἡ πηγὴ Κασσωτίδος¹). Σήμερον ὅμως τὸ ἄνω περιγραφέν μέρος δὲν ἀνταποκρίνεται, εἶνε ἀληθές, με τὴν περιγραφὴν τοῦ Πausanίου, ἀλλ' ἀμέσως ὑπεράνω τοῦ ἄνω περιγραφέντος μέρους ὑπάρχουσι λείψανα ἐνὸς ἀρχαίου τείχους καὶ ἀμέσως ὑπεράνω τοῦ ἀρχαίου τείχους πάλιν βράχος τις προεκβάλλει ἀπὸ τὸ ἔδαφος. Ὁ κ. Homolle ἔσχε τὴν καλοσύνην νὰ ἀνακοινώσῃ τὴν εἰκασίαν του εἰς τὸν κ. J. G. Frazer ὅτι, ἡ πηγὴ Κασσωτίδος ἀρχικῶς ἐπήγαγεν ἀπὸ τὸν κάτωθεν βράχον ὅπισθεν τοῦ τείχους καὶ ὅτι ἡ ροὴ του μετεβλήθη ὑφ' ἐνὸς ἐκ τῶν σεισμῶν, οἵτινες εἶνε τόσον συνήθεις ἐν Δελφοῖς. Κατὰ τοῦτο, ὅθεν, λέγεται ὅτι, ἀνασκαφαὶ γινόμεναι ὑπεράνω τῆς πηγῆς Κασσωτίδος κατὰ τὸ ἔτος 1860 ἔφερον εἰς φῶς ἕνα ἀρχαῖον ὀχετὸν σχηματίζοντα ἴσως μέρος τοῦ αὐλακος, διὰ τοῦ ὁποῦ τοῦ ὕδωρ ἐξέρχεται· τοῦτο τείνει νὰ δείξῃ ὅτι τὸ ὕδωρ δὲν πηγάζει ἐκ τοῦ τόπου ὅπου φαίνεται, ἀλλ' ἔρχεται ἀπὸ ὑψηλότερον μέρος ἄνωθεν τοῦ βουνοῦ εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος ὅπου τὸ ὕδωρ φαίνεται· πιθανῶς τὸ ὕδωρ νὰ ἔρχεται ἀπὸ τὴν πηγὴν τὴν σήμερον καλουμένην Κερνᾶν²) (αὕτη εἶνε μίᾳ ἀφθονος πηγὴ ἥτις ἀναδύει ἀπὸ τοὺς πρόποδας ἐνὸς

ὕψλους ἐπικρεμαμένου βράχου ὑπεράνω τῆς ἱερᾶς περιφερείας) ὀλίγον πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Σταδίου. Ὁ Dodwell καὶ ὁ Leake ἐταύτισαν τὴν ἀνωτέρω περιγραφεῖσαν πηγὴν Κερνᾶν με τὴν Κασσωτίδα, ἀλλὰ εἰς τοῦτο φαίνονται ὅτι σφάλονται, διότι ἡ Κασσωτίς ἦτο πλησίον, ἐνῷ ἡ Κερνὰ εἶνε ἐκτὸς τῆς ἱερᾶς περιφερείας· ἡ Κερνὰ δύναται νὰ ἦναι, ὡς ὁ μοκαρίτης H. N. Ulrichs ἐφρόνει, ἡ πηγὴ Δελφούσσα¹), ἡ μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Στεφάνου Βυζαντίου εἰς τὴν λέξιν Δελφοί· ὅτι ἡ Κερνὰ ἦτο ἐξωθεν τοῦ ἱεροῦ ἀποδεικνύεται ἐξ ἐνὸς ἀρχαίου τάφου λελαξευμένου εἰς τὸν βράχον ἀπὸ τὸν ὁποῖον τὸ ὕδωρ ἐξέρχεται· διότι εἶνε γνωστὸν ὅτι δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ ἐνταφιάζωσι πλησίον τῆς ἱερᾶς περιφερείας· τὸ μνημα τοῦ ἥρωος Νεοπτολέμου, ὅπερ ἔκειτο ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ, φυσικῇ τῇ λόγῃ, εἶχε διάφορον σημασίαν καὶ ἐξηγησιν. Ἐκτὸς τοῦ Πausanίου ἄλλοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς δὲν ἀναφέρουσι τὴν πηγὴν Κασσωτίδα διὰ τοῦ ὀνόματός της, ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς τοῦ εἰς Ἀπόλλωνα Πύθιον διηρηκοῦ ὕμνου παραπέμπει εἰς τὴν πηγὴν Κασσωτίδα (ἣν ὀνομάζει κρήνην καλλιρροον) ἀπὸ πλησίον ταύτης ὁ Ἀπόλλων ἐφόνευσε τὸν Δράκοντα Πύθωνα· ὅθεν ὑπάρχουσι διδόμενα διὰ νὰ σκεφθῇ τις ὅτι ἡ πηγὴ Κασσωτίς, πλησίον τῆς ὁποίας ὁ Ἀπόλλων ἐφόνευσε τὸν Δράκοντα Πύθωνα, ἦτο χαμηλότερα κάτω τοῦ βουνοῦ καὶ κάτωθεν τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος. Τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς Κασσωτίδος ἐμπνέει τὰς γυναῖκας ἐν τῇ ἀδύτῃ τοῦ Θεοῦ· τὸ ὕδωρ

1) Δελφούσα πηγὴ τις περὶ τοὺς Δελφοὺς. Νοτιώτερον τῆς Δελφούσης εὐρεται ἡ πηγὴ Κασσωτίς, οὕτω κληθεῖσα ἐκ τινος τῶν Παρθασοῖδων νυμφῶν, ἣν ἐξελάμβανον μέχρι πρὸ ὀλίγων δεκάδων ἐτῶν ὡς τὴν Δελφούσαν, ἀντικρύνοντες τὰ ὀνόματα αὐτῶν. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη θεωρία κατέπεσε νῦν καὶ ἐγνωσθῇ τελείως ὅτι Κασσωτίς εἶνε ἡ παρὰ τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου (οὗ καὶ τὸ ὄνομα φέρεται) κειμένη, ἣν ἀναφέρει ὁ Πανσάνιος (X 24, 7, 25, 1. Ὁμηρικὸς ὕμνος εἰς Ἀπόλλωνα 300. Εὐριπίδης Ἰων 112) καὶ ἥτις πίπτει ἐντὸς τοῦ τεμένους· ἐνῷ ἡ Δελφούσα, ὡς τὸ Στάδιον, εἶσιν ἐκτὸς αὐτοῦ. Τὸ ὕδωρ τῆς Κασσωτίδος προέρχεται κατὰ τινὰς ἐκ τῆς Δελφούσης ὑπογείως ἐξ αὐτῆς δυνάμενον κατὰ γῆς ἐμφανίζεται αὐθις ἐν τῇ ἀδύτῃ τοῦ Ναοῦ δίδον προφητικὸν χάρισμα τοῖς ἱεροῦσιν. Εὐρέθη δὲ ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ὑπὸ τὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ ὕδραγωγεῖον, ὅπερ πιθανῶς ὡδήγει τὸ ὕδωρ ἐκ τῆς Κασσωτίδος εἰς τὸν ναὸν διὰ τὰς διαφύρους αὐτοῦ ἀνάγκας. (Ὁρα «Οἱ Δελφοί» Καστριώτου, σελ. 37—38)

1) Κασσωτίς, Νύμφη τις τοῦ Παρθασοῦ, ἀφ' ἧς ἐπωνομάσθη καὶ μίᾳ ἱερᾷ κρήνῃ ἐν Δελφοῖς.

2) Κερνὰ ἢ Κυρνὰ· ἡ πηγὴ αὕτη θεωρεῖται ὡς ἡ ἀρχαία Δελφούσα, τὸ ὕδωρ τῆς ὁποίας ἀπὸ τῶν ὑπερκειμένων βράχων καταροὴν ἔχινετο διὰ μεγάλου κρονοντοῦ ἐντὸς δεξαμενῆς, ἥς τὸ ὕδωρ ἐξηρσόμενον εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ παλαιοῦ σιτοκασίου πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν πρὸς πλῆθος καὶ ποτιομὸν τῶν ὑποκειμένων κήπων. Οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν αὐτὴν Δελφούσαν, ἀλλ' ἴσως καὶ ἀπλῶς κρήνην ἢ κρηναίαν, ἐξ ὧν τὸ νεώτερον Κυρνὰ ἢ Κυρνὰ, ἢ Κερνὰ. (Ὁρα «Οἱ Δελφοί» Παναγιώτου Γ. Καστριώτου σελ. 37—38 ἐν Ἀθήναις 1894).

τῆς Κασσωτίδος φαίνεται ὅτι διηυθύνετο ὅφ' ἐνὸς ὑπογείου ὁχετοῦ εἰς τὸ μαντικὸν χάσμα κάτωθεν τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅπου ἡ προφήτις ἐπινεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὕδατος πρὶν νὰ προφέρῃ τοὺς χρησμούς· κατὰ τὴν πορείαν τῶν Γαλλικῶν ἀνασκαφῶν ἐν ὑδραγωγείῳ ἡ εἰς ὁχετὸς εὐρέθῃ ἐκτεινόμενος ὑποκάτωθεν τῶν θεμελιῶν τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος· ὁ Λουκιανὸς ἀναφέρει ὅτι εἰς ἕλας τὰς μαντικὰς χώρας τοῦ Ἀπόλλωνος ἡ ἱερεὶά του ἐπινεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ ρύακος καὶ ἐμάσσα τὴν δάφνην πρὶν νὰ προφητεύσῃ. Ἀνέφερον τὴν ἱστορίαν τῆς πηγῆς Κασσωτίδος διότι πλησίον ταύτης ἔκειτο τὸ περίφημον ἄλσος (ὁ Δαφνών) τῶν Δελφῶν καὶ τοῦτο διότι πρὸ τῆς μεταθέσεως τοῦ χωρίου Καστρὶ ἀπὸ τὴν παλαιάν του τοποθεσίαν κατὰ τὸ 1892 μία ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἔκειτο ἀπέναντι τῆς πηγῆς Κασσωτίδος, ἥτις ἤρθευε τὸν μικρὸν κήπον τὸν τῇ ἐκκλησίᾳ προσκεκολλημένον· κατὰ τὸ μέσον τῆς 19ης ἐκατονταετηνίδος μία μόνη δάφνη 1) (ἡ μόνη ἥτις ἔμεινεν εἰς τὴν κοιλάδα τῶν Δελφῶν) ὑπῆρχεν εἰς τὸν ἄνω κήπον· αὕτη ἐξηράνθη κατὰ τὸν χειμῶνα 1852—1853. Ὁ κήπος οὗτος τῆς ἐκκλησίας κατεῖχε κατ' ἐμὲ κριτὴν μέρος τῆς τοποθεσίας τοῦ ἄλσους τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅπερ ἐξετείνετο κάτωθεν τοῦ βουνοῦ μέχρι τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος.

Ἐξ ὧν τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων καταφαίνεται ὅτι ὅλη ἡ ἀνωθεν τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος περιφέρεια ἐκ τῶν προπύλων τῶν Φαιδριάδων Πετρῶν θά ἦτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα πλήρης ἀπὸ μύρτους, μυρσίνας δευδροφυτευμένη καὶ ἰδίως ἀπὸ δάφνας καὶ ὅτι εἰς τὸ μέρος ἰδίως τὸ κείμενον μετὰ τῆς Κασσωτίδος καὶ τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος θά ὑπῆρχον εἰς τὴν ἀρχαιότητα καὶ κήποι καὶ ἐν γένει ἕλα τὰ περὶ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν μέρη ἦσαν δασωμένα.

Ἐν Δελφοῖς τῇ 17ῃ Μαρτίου 1914.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΜΜ. ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ

1) Ἡ δάφνη ἡ φρυομένη παρὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἦτο ἡ ἱερὰ δάφνη τοῦ Ἀπόλλωνος· ἡ δάφνη αὕτη ἄλλως ἦτο *μαντικὸν φυτὸν*, *πυθικὴ δάφνη*, *δάφνηος ὄρη* καλουμένη ἦτο πεφυτευμένη ὥς καὶ οἱ μύρτοι παρὰ

τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν τῷ ἁγίῳ κήπῳ ὅστις ἐκαλεῖτο ἄλσος, δάφνης γύαλα, δαφνιάδῃ γύαλα, κήποι ἀθάνατοι, μετὰ τῆς πηγῆς Κασσωτίδος, ἐξ ἧς καὶ ἐποτίζετο καὶ τοῦ Ναοῦ. Ἐκ τῆς δάφνης ταύτης καθ' ἐκάστην πρωΐαν ὁ Ἴων ὡς ὑπηρέτης τοῦ ναοῦ καὶ τῶν μύρτων λαμβάνων νεοδροπέεις κλώνους ἐκάθηρε τὴν πρὸ αὐτοῦ πλατεῖαν καὶ ἔλεγε πρὸς τὴν δέσμην τῶν προσόντων ἐκείνων κλώνων, ἣν ἐκράτει ἐν ταῖς χερσὶ τάδε :

Ἀρχαῖον κείμενον

Ἄγ' ὦ νηθαλὲς ὦ
καλλίστας προπόλευμα δάφνας,
ἃ τὰν Φοῖβου θυμέλαν
σαῖρες ὑπὸ ναοῖς
κήπων ἐξ ἀθανάτων,
ἵνα δροσοὶ τεγρῶν· ἱεραὶ
τὰν ἀέταον παγὰν
ἐκ προῖεῖσαι,
μυρσίνας ἱερὰν φόβαν,
ἧ σαῖρον δάπεδον θεοῦ
παναμέριος ἅμ' αἴλιον
πτέρυγι θαῶ
λατρεύων τὸ κατ' ἡμας

(Εὐριπίδου Ἴων 112—124)

Μετάφρασις

Ἐλα λοιπόν, ὦ τρυφερό
σάρωθρο, ποῦ ἀπ' τὴν ὁμορφῇ τῇ δάφν' εἶσαι κομμένο,
ποῦ καθαρρίζεις τὴν θυμέλῃ τῶν ναῶν
κ' εἶσαι ἀπ' τὴν κήπο τῶν θεῶν
τὸν ἱερὸ βγαλμένο,
ἐκεῖ ὅπου ἀγνὲς δροσεὶς μουσεύουνε τὴ γῇ
καὶ πάντοτ' ἀναβλύζουν
ἀπ' τὴν ἀστείρευτῃ πηγῇ,
καὶ τῆς μυρτιάς τὸ φύλλωμα τὸ ἱερὸ δροσιζοῦν.
Τὸ ἔδαφος τὸ θεϊκὸ ὀλημερῆς ἐγὼ
σαρῶνω, μὲ λατρεῖα καθημερινά,
ἀπὸ τὴν ὥρα ποῦ ὁ ἥλιος ξεκινᾷ
νὰ βγῇ μὲ το φτερό του τὸ γοργό.

(Μετάφρασις τοῦ κ. Πολυβίου Δημητρακοπούλου)

ΑΠΟ ΤΗΝ ΞΕΝΗΝ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑΝ

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΙ ΚΑΙ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Διαλογικὴ συζήτησις ἀκουσθεῖσα εἰς τὴν Ἐκθεσὶν τῆς ζωγραφικῆς.

— Δέν θά βλάψῃ μόνον τὸ θέατρον ὁ κινηματογράφος, ἀλλὰ καὶ τὴν ζωγραφικὴν.

— Ἀδύνατον. Τὸ πρᾶγμα ἄλλως τε ἔχει ἀπὸ πολλοῦ κριθῇ. Μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς φωτογραφίας ἐλέγχθη ὅτι αὕτη θά κατέστρεφε τὴν ζωγραφικὴν.

— Ἦτο παραλογισμός. Ἡ φωτογραφία ὅσον καὶ ἂν εἶνε τελεία δέν παρέχει ποτὲ τὴν ἐντύπωσιν ἐνὸς πίνακος.

— Ἐ, λοιπόν! Ὁ κινηματογράφος τί ἄλλο εἶνε ἢ φωτογραφία κινουμένη;

— Κινουμένη, μάλιστα, ἀλλὰ τοῦτο καὶ μόνον παρουσιάζει τὸ ζήτημα ἀπὸ νέας φάσεως, διότι ἀκριβῶς νομίζω ὅτι ὁ κινηματογράφος προσθέτει εἰς τὴν φωτογραφίαν ἐκεῖνον τοῦ ὁποῦ στερεῖται διὰ νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν ζωγραφικὴν.

— Ὁ κινηματογράφος προσθέτει κίνησιν καὶ χρωματισμὸν σχεδὸν φυσικόν. Ἀλλ' ἡ ταινία ὅσον τελεία καὶ ἂν εἶνε ἀναπαράγει μηχανικῶς τὴν πραγματικότητα. Θά στερεῖται πάντοτε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀποτε-

λεῖ τὴν ἀξίαν ἐνὸς πίνακος, τὴν ἐμπνευσιν καὶ τὴν αἰσθητικότητα τοῦ ζωγράφου...

— Ἐν τούτοις δέν ὑπάρχουν ταινίαι αἵτινες εἶνε ἀληθῆ ἀριστουργήματα; Ὁ κινηματογράφος ἔχει καὶ αὐτὸς τοὺς καλλιτέχνας του. Γνωρίζω μερικούς, οἱ ὅποιοι χρησιμοποιοῦν θαυμάσια τὸ φῶς καὶ τὴν σκιάν. Ἐπιτυχάνουν μάλιστα ἐνίοτε ἐντυπώσεις φωτισκιάσεως, αἵτινες ὑπενθυμίζουσιν τὸν Ρέμπραντ... Ἡ κίνησις τοῦ ὕδατος, τοῦ ποταμοῦ, τοῦ ρύακος, τῆς θαλάσσης, τοῦ ὠκεανοῦ εἶνε τελεία εἰς μερικάς ταινίας κινηματογραφικὰς. Ἐκλέξατε τὸν ωραιότερον πίνακα καὶ παραπλεύρως αὐτοῦ προσβάλετε κινηματογραφικὴν ταινίαν οἰουδήποτε τοποῖου μὲ ὕδωρ καὶ με φύλλα κινούμενα ἀπὸ τὴν πνοὴν τοῦ ἀνέμου... Εἰλικρινῶς ποῖα τῶν δύο εἰκόνων σὰς προκαλεῖ ζωηροτέραν ἐντύπωσιν, λεπτοτέραν αἰσθητικὴν τέρψιν; Πλὴν τούτου ὁ κινηματογράφος δύναται νὰ ἀναπαραστήσῃ δύο μεγάλα φαινόμενα τῆς φύσεως πρὸ τῶν ὁποίων οἱ ζωγράφοι ἔχουν ἀπελπισθῇ· τὸ Ὅρος καὶ τὴν Θάλασσαν. Δέν εἶνε ἀληθές;

— Ἰσως, ἀλλὰ ἐὰν ὁ κινηματογράφος πρόκειται πρᾶγματι νὰ καταστρέψῃ τὴν ζωγραφικὴν, ἡ ἐποχὴ αὕτη δέν ἤλθεν ἀκόμη. Παρατηρήσατε... τὴν πληθῶ-
ραν τῶν πινάκων τῆς τελευταίας ἐκθέσεως!

ΓΟΥΣΤΑΥΟΣ ΤΕΡΥ